

УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВА І НАПРЯМИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ

MANAGEMENT OF INTERNATIONAL OPERATIONS OF THE ENTERPRISE AND DIRECTIONS FOR THEIR OPTIMIZATION

У статті визначено актуальність та необхідність оптимізації управління міжнародними операціями у загальній системі менеджменту підприємства – суб'єкта міжнародного бізнесу. Визначено економічний зміст, об'єкти та суб'єкти здійснення міжнародних комерційних операцій. Розглянуто принципи міжнародних комерційних операцій. Установлено сутність системи управління міжнародними операціями з позицій процесного підходу. Досліджено процес управління міжнародними операціями суб'єкта міжнародного бізнесу як послідовність окремих етапів. Представлено систему чинників оптимізації та підвищення ефективності управління міжнародними операціями суб'єкта міжнародного бізнесу.

Ключові слова: міжнародна діяльність, міжнародні операції, міжнародний бізнес, оптимізація управління міжнародними операціями.

В статье определены актуальность и необходимость оптимизации управления международными операциями в общей системе менеджмента предприятия – субъекта международного бизнеса. Определены экономическое содержание, объекты и субъекты осуществления международных коммерческих операций. Рассмотрены принципы международных коммерческих операций. Установлена сущность системы управления международными операциями с позиций процессного подхода. Исследо-

ван процесс управления международными операциями субъекта международного бизнеса как последовательность отдельных этапов. Представлена система факторов оптимизации и повышения эффективности управления международными операциями субъекта международного бизнеса.

Ключевые слова: международная деятельность, международные операции, международный бизнес, оптимизация управления международными операциями.

The article determines the urgency and necessity of optimization of management by international operations in the general management system of the enterprise-subject of international business. The economic content, objects and subjects of realization of international commercial transactions are determined. Principles of international commercial operations are considered. The essence of the system of management of international operations from the standpoint of the process approach is established. The process of management of international operations of the subject of international business as a sequence of separate stages is explored. The system of factors of optimization and increase of efficiency of management of international operations of the subject of international business is presented.

Key words: international activity, international operations, international business, optimization of management of international operations.

УДК 339.56.055

Бас С.С.

бакалавр

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми. В умовах динамічних змін зовнішнього та внутрішнього економічного середовища ефективне здійснення міжнародної діяльності залежить від скоординованої та налагодженої роботи системи управління. Поступове вдосконалення форм міжнародної співпраці та економічних зв'язків між економічними суб'єктами, які прагнуть реалізувати власні інтереси з найбільшою вигодою, сприяло розширенню меж здійснення міжнародних комерційних операцій, використання яких забезпечує раціональне споживання економічних ресурсів та підвищення міжнародної конкурентоспроможності продукції (товарів, робіт та послуг). Проте наявність значних недоліків під час установлення комунікаційних зв'язків із міжнародними комерційними структурами, зневажання чинниками їх ефективного розвитку, неприділення відповідної уваги питанням організації та контролю реалізації обов'язків, прав й відповідальності суб'єктів міжнародних операцій у ході співробітництва призводять до неналежного виконання встановлених зобов'язань сторонами зовнішньоторговельного контракту.

Динамічний розвиток міжнародної діяльності як відносно новий вид господарських відносин

формує підвищені вимоги до налагодження ефективної системи управління міжнародними операціями, яка б забезпечила високий рівень реалізації продукції за найменших витрат. Використання системи стратегічного управління міжнародними операціями створює принципово нові підходи та вимоги до надання інформації для потреб управління, що вимагає належним чином організованої ефективної торговельно-посередницької діяльності в міжнародному бізнесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий внесок у формування теоретичних та організаційно-методичних засад ефективності управління міжнародними операціями суб'єктів міжнародного бізнесу здійснили вітчизняні дослідники: В.П. Бураковський [1], Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, А.М. Колот [2], А.Р. Дунська, Г.Г. Казарян, Т.Г. Деркач, І.І. Дахно [4], В.Г. Апоній, Г.І. Сальнікова, Л.С. Скакун, О.О. Чуб, В.І. Кокоріна [6] та ін.; сучасні зарубіжні вчені: А.Б. Арбузов, А. Барембрух, Н.М. Белоусова, К.М. Валішевський, І.В. Гокінаєва, А.С. Жуков, В.Ю. Мінц та ін. Однак, не зменшуючи значення результатів наукових досліджень зазначених учених щодо розвитку теорії та практики управління міжнародною діяльністю, невиріше-

ними залишаються питання ідентифікації сутності такого виду операцій та їх класифікації; визначення методичних засад оцінки ефективності міжнародних операцій у міжнародному бізнесі. Недостатня розробленість підходів до організації міжнародних операцій суб'єктів міжнародного бізнесу зумовила вибір теми дослідження.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні економічного змісту, значення та особливостей управління міжнародними операціями підприємства і напрямів їх оптимізації.

Методи дослідження ґрунтуються на загальних теоретичних засадах щодо сутності і принципів управління міжнародною діяльністю підприємства. У процесі вивчення цієї проблеми використовувалися загальноприйняті в економічній науці методи дослідження: теоретико-методологічний, абстрактно-логічний, статистично-економічний, системного аналізу. В основі наукових розробок за даним напрямом були фахові праці українських і зарубіжних науковців, у яких висвітлені теоретико-методологічні основи управління міжнародними операціями підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Усе більшу роль в економіці держави посідає міжнародна діяльність вітчизняних комерційних структур, а ефективний розвиток зв'язків вітчизняних підприємств із зарубіжними компаніями сприяє успішній інтеграції України до глобальної системи світогосподарських зв'язків.

Міжнародні комерційні зв'язки являють собою гнучку багатоцільову систему торговельно-економічних, кредитно-фінансових, виробничо-технологічних і науково-технічних взаємовідносин вітчизняних підприємств й організацій із міжнародними контрагентами. Зусилля цих господарюючих суб'єктів спрямовані на формування ефективної структури міжнародних каналів руху товарів та послуг із достатньо інтенсивним характером товаропотоків і запровадження сучасних прогресивних форм та видів міжнародної співпраці [3, с. 27].

Об'єктивною основою формування міжнародних комерційних зв'язків є міжнародний поділ праці, поглиблення спеціалізації та кооперування на міжнародному рівні як підґрунтя для зростання міжнародного обміну товарами, послугами, інтелектуальними знаннями з метою отримання максимальних економічних вигод, урахування наявних відмінностей між інтернаціональною і національною вартістю експортованих та імпортованих видів продукції, робіт і послуг.

Вважаємо, що міжнародна операція – це система взаємопов'язаних дій ринкових агентів різних держав, спрямована на розвиток і регулювання різних видів господарської діяльності підприємств для здійснення торговельного обміну матеріальними цінностями та послугами [6, с. 68].

Суб'єктами міжнародних комерційних операцій є комерційні підприємства, компанії та інші суб'єкти ринку, які мають право здійснювати міжнародну комерційну діяльність. До суб'єктів міжнародних операцій належать також об'єднання підприємців, державні установи, які отримали право виходу на міжнародні ринки. Нині провідне місце за обсягом реалізованих зовнішньоторговельних контрактів посідають найбільші промислово-фінансові групи, сільськогосподарські концерни, зовнішньоторговельні союзи, міжнародні торговельні дома та відомі транснаціональні корпорації, які впливають на характер і принципи міжнародної діяльності на світовому ринку в цілому.

Об'єктами міжнародних комерційних операцій виступають товари, послуги, науково-технічне співробітництво і кооперація, що визначають у кінцевому підсумку головні види і зміст комерційних операцій на міжнародному ринку [6, с. 69].

Міжнародні комерційні операції здійснюються з урахуванням принципів, які наведено на рис. 1.

Дотримання принципів формування комерційних зв'язків дасть змогу міжнародній комерційній системі активно впливати на виробництво, виявляти невідповідності між попитом і пропозицією на ті чи інші види товарів і послуг, формувати раціональні комерційні зв'язки між постачальниками та споживачами в різних державах.

До головних міжнародних комерційних операцій слід відносити такі [1, с. 113]:

- обмін товарами в матеріально-речовій формі (торговельно-посередницькі операції);
- обмін науково-технічними знаннями у формі торгівлі патентами, ліцензіями, ноу-хау;
- обмін технічними послугами у вигляді надання консультаційних та інжинірингових послуг;
- орендні;
- у міжнародному туризмі;
- надання послуг у галузі інформації та вдосконалення процесу управління;
- обміну кінофільмами і телевізійними програмами.

До операцій, що забезпечують міжнародний товарообіг, належать [1, с. 114]:

- міжнародні перевезення вантажів;
- транспортно-експедиторські;
- страхування вантажів;
- збереження вантажів під час міжнародних перевезень;
- ведення міжнародних розрахунків, тобто сукупні операції, що сприяють управлінню рухом матеріального потоку від продавця до покупця.

Реалізація комерційних операцій суб'єктами міжнародного бізнесу вимагає встановлення чітких правових форм і застосування конкретних інструментів їх здійснення.

Під міжнародною торговою угодою будемо розуміти контракт, договір, угоду між двома або

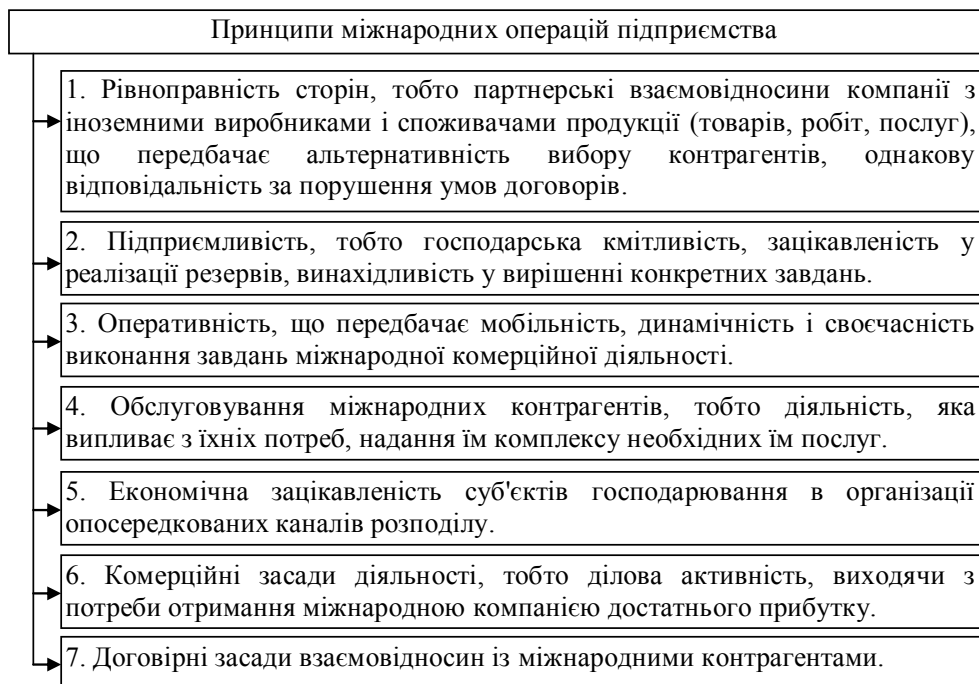

Рис. 1. Принципи міжнародних комерційних операцій [7, с. 35]

кількома контрагентами, які зареєстровані в різних державах, щодо поставок визначеної кількості та якості товарів (виконання робіт, надання послуг) відповідно до погоджених цими сторонами умовами. Отже, поняття «торговельна угода» включає всі типи операцій, що полягають в обміні товарами в матеріально-речовинній формі та наданні як основних послуг, так і тих, що обслуговують міжнародний товарообіг [3, с. 28].

Можна стверджувати, що міжнародні операції є основою здійснення зовнішньоторговельної діяльності суб'єктів господарювання, що потребує формування ефективної системи управління й оптимізації таких операцій на вітчизняних підприємствах.

Управління міжнародними операціями – це виконання спеціалізованими підприємствами, організаціями чи окремими особами спеціальних функцій для сприяння налагодженню і реалізації комерційних взаємовідносин виробників і споживачів на міжнародному товарному ринку [8, с. 7].

Сутність системи управління міжнародними комерційними операціями суб'єктів міжнародного бізнесу представлена на рис. 2.

Ураховуючи наведений на рис. 2 підхід, можна стверджувати, що під управлінням міжнародними операціями підприємства слід розуміти виконання управлінських функцій щодо спеціалізованих підприємств, організацій та окремих осіб, які сприяють налагодженню і реалізації комерційних взаємовідносин виробників і споживачів на міжнародному товарному ринку.

Відповідно до наведеного визначення, управління міжнародними операціями в міжнародному бізнесі – це процес, який [2, с. 332]:

1) ґрунтується на принципах і виконує функції управління зовнішньоторговельною діяльністю;

2) має у своїй системі людей, бізнес-ідеї, товари (роботи, послуги) як головні категорії міжнародної діяльності;

3) ґрунтується на основному понятті ринку – міжнародному обміні товарами та послугами;

4) основним завданням має формування почуття задоволення усіх сторін міжнародного обміну й отримання певного фінансового результату від міжнародної комерційної діяльності.

Управління міжнародними операціями суб'єктів міжнародного бізнесу спрямовується на розв'язання завдання щодо впливу на рівень, часові межі і структуру пропозиції та попиту так, щоб підприємство досягало встановленої цілі міжнародного розвитку.

Отже, управління міжнародними операціями є водночас і процесом, у ході якого виконуються певні функції, й системою, яка через організаційну структуру реалізовує ці функції. Ланкою, що об'єднує усі складники управління, є формація про кон'юнктуру міжнародного бізнесу.

Дослідження процесів управління міжнародними операціями суб'єкта міжнародного бізнесу складається із цілком визначених послідовних етапів [3, с. 117]:

– постановка завдання та визначення цілей дослідження діяльності суб'єкта міжнародного бізнесу;

– обстеження наявних форм і методів управління міжнародною діяльністю, їх оцінка і порівняльний аналіз;

– визначення «вузьких місць» в управлінському процесі на зовнішніх ринках;

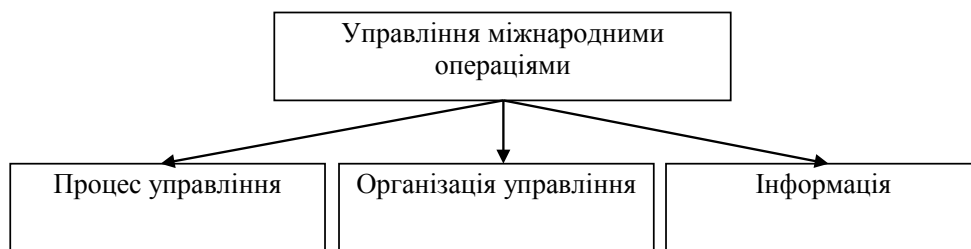

Рис. 2. Система управління міжнародними операціями підприємства [1, с. 55]

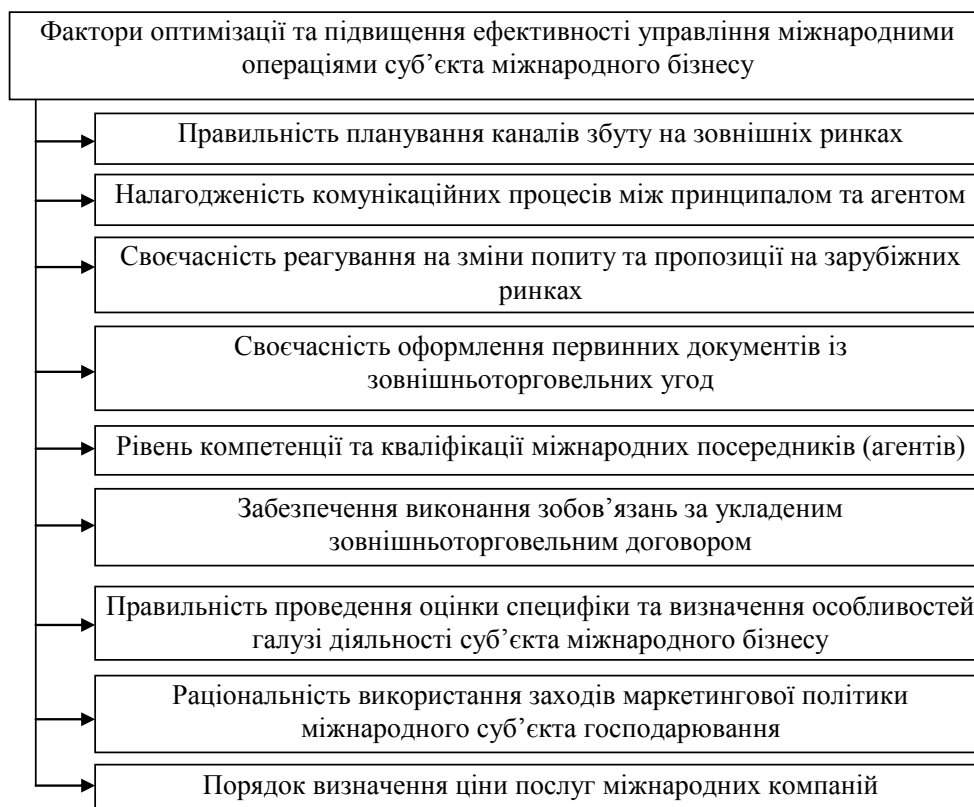

Рис. 3. Фактори оптимізації та підвищення ефективності управління міжнародними операціями суб'єкта міжнародного бізнесу [7, с. 9]

– визначення факторів, що відіграють головну позитивну і негативну роль в управлінні суб'єктом міжнародного бізнесу;

– пошук критеріїв, що оцінюють ефективність управління міжнародною діяльністю суб'єкта міжнародного бізнесу;

– розроблення рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності управління міжнародними операціями суб'єкта міжнародного бізнесу.

У процесі управління міжнародними операціями суб'єктів міжнародного бізнесу виникає низка факторів (чинників оптимізації), які позитивно чи негативно впливають на економічний результат процесу реалізації продукції, робіт та послуг (рис. 3).

Водночас для підвищення ефективності міжнародних операцій суб'єктів господарювання необхідно здійснювати такі заходи [6, с. 68]:

– знижувати ступінь впливу негативних чинників на розвиток комерційної діяльності на зарубіжних ринках;

– постійно аналізувати економічну ситуацію, яка складається на іноземному ринку споживачів;

– розвивати матеріально-технічну базу, спрямовуючи її на технічне переоснащення торговельної мережі, пов'язаної з імпортом товарів, до кінцевого споживача, а також сервісним обслуговуванням технічних засобів, що продаються;

– здійснювати безперервну підготовку і перепідготовку кадрів міжнародного комерційного персоналу для навчання їх сучасним методам зовнішньоторговельної діяльності і підприємництва в умовах міжнародного ринку.

Отже, наведені фактори впливу на ефективність здійснення міжнародних операцій у міжнародному бізнесі дають змогу достовірно оцінити

як правильність вибору зовнішньоторговельної структури, так і результативність та правомірність її функціонування, що забезпечить зменшення ризиків у процесі здійснення міжнародних операцій.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами проведеного дослідження встановлено, що міжнародні компанії виконують важливу роль посередника в міжнародній діяльності зі збуту й розподілу товарів (робіт, послуг). Можна стверджувати, що система управління міжнародними операціями суб'єктів міжнародного бізнесу виконує управлінські функції щодо налагодження і реалізації комерційних взаємовідносин виробників і споживачів на міжнародному ринку. Водночас економічний зміст управління міжнародними операціями слід розглядати через призму системної сукупності процесу управління; організації управління; інформації, яка поєднує перші два складники управління в процесі свого використання суб'єктами міжнародного бізнесу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бураковський В.П. Теорія міжнародної торгівлі: навч. посіб.; вид. 2-е, перероб. та доп. К.: Основи, 2012. 240 с.
2. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір: монографія / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, А.М. Колот та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Д.Г. Лук'яненка та д-ра екон. наук, проф. А.М. Поручника. К.: КНЕУ, 2014. 420 с.
3. Горбач Л.М., Плотніков О.В. Міжнародні економічні відносини: підручник. К.: Кондор, 2013. 266 с.
4. Дахно І.І. Зовнішньоекономічна діяльність: навч. посіб.; за ред. д-ра екон. наук, проф. І.І. Дахна. К.: Центр навч. літ-ри, 2013. 360 с.
5. Дахно І.І. Міжнародна торгівля: навч. посіб. К.: МАУП, 2014. 296 с.

6. Кокоріна В.І. Імперативи розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». 2016. № 3. С. 67–73.

7. Лук'яненко Д.Г., Кальченко Т.В. Стратегії глобального управління. Міжнародна економічна політика. 2017. № 8–9. С. 5–43.

8. Рогач О.І. Транснаціоналізація світової економіки: переосмислення парадигми. Економіка і управління. 2014. № 1. С. 5–12.

REFERENCES:

1. Burakovskiy V. P. (2012) Teoriya mizhnarodnoji torhivli [The theory of international trade]. Kyiv: Osnovy, vol. 2, p. 240 (in Ukrainian)
2. Lukyanenko D. G., Poruchnyk A. M., Kolot A. M. (2014) Globalna ekonomika XXI stolittia: liudskyy vymir: monografija [The Global Economy of the 21st Century: Human Dimension: Monograph]. Kyiv: KNEU, p. 420 (in Ukrainian)
3. Gorbach L. M. (2013) Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny [International Economic Relations]. Kyiv: Kondor, p. 266 (in Ukrainian)
4. Dahno I. I. (2013) Zovnishnioekonomichna dijalnist [Foreign economic activity]. Kyiv: Centr navchalnoji literatury, p. 360 (in Ukrainian)
5. Dahno I. I. (2014) Mizhnarodna torhivlia [International trade]. Kyiv: MAUP, p. 296, p. 289 (in Ukrainian)
6. Kokorina V. I. (2016) Imperatyvy rozvytku mizhnarodnoho biznesu v umovah globalizacii [Imperatives of the development of international business in the conditions of globalization]. Vol. 3, pp. 67-73 (in Ukrainian)
7. Lukianenko D. G. (2017) Stratehiji globalnoho upravlinnia [Strategies for global governance] / Lukianenko D. G., Kalchenko T. V. Mizhnarodna ekonomichna polityka [International economic policy]. Vol. 8-9, pp. 5-43 (in Ukrainian)
8. Rohach O. I. (2014) Transnacionalizacija svitivoji ekonomiky: pereosmyslennia paradyhmy [Transnationalization of the world economy: redefining the paradigm]. Vol. 1, pp. 5-12 (in Ukrainian)

**MANAGEMENT OF INTERNATIONAL OPERATIONS OF THE ENTERPRISE
AND DIRECTIONS FOR THEIR OPTIMIZATION**

International activity of Ukrainian commercial organizations plays the crucial role in the economy of the country. Effective development of partnerships between national and foreign companies encourages successful integration of Ukraine into the International Economic Cooperation.

International commercial transactions are the basis for the foreign trade activities of economic entities, which requires the formation of an effective management system and optimization of such operations at national enterprises.

We consider international commercial transaction as a system of interconnected actions taken by agents of different countries. These actions are focused on the development and regulation of various types of trade activities with the aim of material values and services trade exchange.

The objects of international commercial transactions are goods, services, scientific and technological cooperation, which determine the main types and content of commercial transactions in the international market.

The subjects of international commercial operations are commercial enterprises, companies, and other market entities, involved in the international commercial activity.

The realization of commercial transactions by subjects of international business requires the establishment of accurate legal forms and the employment of specific tools for their implementation.

The management of international transactions is the implementation of an initiative, independent activity of subjects of international business, implementation of commercial transactions related to the purchase and sale of goods, the execution of works or service providing and the establishment of commercial relations in the system of international exchange of commodities.

International commercial communications represent a flexible multi-purpose system of commercial and economic, financial, industrial, and technological relations of national enterprises and organizations with international counterparts. Efforts of these business entities are focused on the formation of an effective structure of international channels of goods and services movement with a sufficiently intensive flow and the introduction of modern progressive forms and types of international cooperation.

Analysing international commercial relations, we came to the conclusion that objective basis for the formation of international commercial relations is the international division of labour, the deepening of specialization and cooperation at the international level as a basis for the growth of the international exchange of goods, services, and intellectual knowledge in order to obtain maximum economic benefits, taking into account the existing differences between the international and national cost of the exported and imported types of products, works, and services.

Observance of the principles of forming commercial relations will allow the international commercial system to actively influence production, to identify inconsistencies between supply and demand for certain types of goods and services, and to form rational commercial links between suppliers and consumers in different countries.